

Joan Marí Cardona, trescador d'arxius, de camins i de quimeres

Damià Pons i Pons
Conseller d'Educació i Cultura

Per ventura Eivissa i Formentera no han gaudit, fins fa poc, de grups de persones amb unes connexions d'interessos mutus i que, com a tal grup, hagin desenvolupat una obra o hagin marcat unes directrius en el camp de la cultura o de les arts. Em refereixo a allò que els crítics i, fins i tot els historiadors, anomenen grup generacional, de generació, o també d'escola. Pens, per exemple, i aplicat a una realitat geogràfica diferent com seria el cas de Mallorca, en el paper que varen desenvolupar dins l'àmbit poètic: l'Escola Mallorquina, l'anomenada "Generació del 50" amb Llompart, Vidal i Alcover i Llorenç Moyà, o la interrelació que s'establí entre creadors i artistes plàstics entorn dels anys 70. Potser, el factor geogràfic: unes illes petites i, fins fa poc, no gaire poblades, ens donin una justificació a aquesta hipotètica mancança. No obstant això, Eivissa i Formentera han tengut la immensa sort de comptar amb tot un seguit d'homes, d'Homenassos, tot manllivant el concepte a Josep Pla, que han sabut condensar, gràcies a la seva immensa capacitat de feina i de dedicació, en una sola persona la potencialitat d'esdevenir autèntics nucleïtzadors culturals i artístics, fins a esdevenir per la seva pública significació referents obligats en un àmbit determinat. Tots podem intuir noms com el d'Isidor Macabich, Marià Villangómez i també el del recentment traspasat Joan Marí Cardona. Dir que el treball realitzat per Marí Cardona ha estat quantios podria ser, a hores d'ara, com una certa banalització i, per allò que té de tòpic, una irreverència. Segurament, quan el temps haurà marcat les distàncies entre la persona i l'obra feta, aquesta adquirirà la dimensió exacta i llavors ens podrem adonar perfectament de com va ser d'impagable el treball i la dedicació que don Joan

Marí Cardona va dur a terme al llarg de la seva vida. Sobretot, i això crec que s'ha de destacar, perquè no es tornaran a donar les condicions necessàries que feren possible dur-lo a terme. De quines condicions necessàries parlem? En primer lloc, òbviament, de la persona que té les inquietuds i els sabers per dur endavant una tasca de recerca i d'investigació, i que té les condicions que ell tenia: afabilitat, tracte amb la gent i una prodigiosa memòria que feia que cap detall arreplegat per via oral no li passàs per alt. En segon lloc, parlem de les circumstàncies. Marí Cardona va viure en un temps històric on la memòria col·lectiva d'Eivissa i Formentera, de tradició oral, pròpia de comunitats rurals, encara es conservava en un estat gairebé òptim.

Això va fer possible que Marí Cardona combinàs, per una banda, la investigació històrica als arxius i, per altra banda, encara en cercàs i trobàs la correspondència a l'escenari real on passaren els fets que els llibres transcrivien. Així, a La conquesta catalana de 1235, publicat l'any 1976, a més dels documents escrits du un gran fons d'informacions verbals recollides per totes dues illes. A aquest efecte, Marí Cardona resseguí, quasi sempre a peu, les línies divisòries dels quartons en què Eivissa i Formentera havien estat dividides i repartides després de la conquesta. Bona part d'aquest treball fou possible gràcies a l'aportació i a la col·laboració dels habitants de l'illa. Crec que també s'ha de destacar un doble vessant en l'obra historiogràfica de Marí Cardona, per una banda, la que faria referència a la seva rigorositat i tenacitat a l'hora de trescar per arxius i llibres antics, cosa que es tradueix en nombroses monografies publicades, i per altra banda, la que faria referència a una voluntat manifesta de

compartir aquests vasts coneixements que ell posseïa amb els seus coetanis, bé d'una forma directa fent amenes conferències i xerrades per les distintes parròquies d'Eivissa i Formentera, emprant una prosa clara i senzilla, bé fent servir les planes de la premsa local; seria el cas, per exemple, de la col·lecció de làmines dels temples titulada Esglésies d'Eivissa i Formentera, a través de La Premsa de Ibiza, on s'acompanyava cada estampa amb unes breus notes històriques elaborades per Marí Cardona.

- 6 No cal dir que el tema objecte de recerca de Marí Cardona parteix sempre de la Conquesta Catalana i la consegüent incorporació d'Eivissa i Formentera a l'Europa cristiana. Marí Cardona ha defensat sempre les arrels catalanes i ha demostrat que l'avui de les Pitiüses és una derivació, pel que fa a llengua, cultura, usos i costums, etc. de la conquesta de 1235.

Aquestes notes sobre Marí Cardona restarien coixes si no teníem present un treball fet des de dins de l'església molt concordant amb la seva actitud cívica i com a historiadore. Un treball quotidià per donar exemple a la clerecia de la importància de l'ús de la pròpia llengua a l'hora d'administrar els sagraments i de fer arribar la pregària als feligresos. D'altra banda, uns no menys

coneguts esforços per tal que les Balears esdevinguessin en província eclesiàstica pròpia, desmembrades de València, i amb seu arquebisbat a Mallorca, cosa que pot donar una pista per saber per on anava el seu pensament.

Aprofitant que es tracta d'una publicació adreçada als ensenyants voldria ressenyar una experiència que, a finals del 80, va dur a terme juntament amb un conjunt de mestres que participaren en un seminari permanent de català, aquests mestres havien elaborat materials didàctics per ensenyar en català des de la realitat pitiüsa. El colofó d'aquest seminari el va posar Joan Marí Cardona quan els féu conèixer, pam a pam, motxilla a l'esquena, els dissabtes, la realitat geogràfica pitiüsa.

En definitiva, tota una vida lligada a la seva tasca pastoral, trescant arxius, vendes i quartons, elaborant sucoses monografies i treballs, dedicant esforços a ajudar a teixir referents per a la societat civil (ocupà la presidència de l'Institut d'Estudis Eivissencs durant gairebé dues dècades), divulgant per al poble allò que semblava aliment dels erudits. I al final rebé guardons que reconegueren públicament la seva ingent tasca. Premi 31 de Desembre de l'Obra Cultural Balear. Medalla d'Or d'Eivissa i Formentera, Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma.

Don Joan Marí Cardona i alguns dels membres de "la colla del canonge" a l'entrega de la Medalla d'Or de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears de l'any 2000

Foto: Vicent Ribas "Trull"